

«Γερμανικό μοντέλο» Αναζητώντας την ελληνική εκδοχή του

ΤΟΥ ΘΑΝΑΣΗ
ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο καθηγητής Θ. Διαμαντόπουλος είναι συγγραφέας του έργου «Εκλογικά συστήματα. Θεωρία και πρακτικές εφαρμογές» (εκδ. Πατάκη, πρόλογος Γ. Ράλλη). Η γαλλόγλωσση έκδοση αυτού του έργου αποτελεί κεντρικό διδακτικό βοήθημα στα πανεπιστήμια Βρυξελλών και Μοντρέαλ.

Μια ευκαιρία εξυγίανσης για το πολιτικό μας σύστημα

Ένα εκλογικό σύστημα που εξασφαλίζει «βιοποικιλότητα» στη Βουλή και σταθερές κυβερνήσεις – Η γερμανική κουλτούρα των συμμαχιών, οι παρενέργειες και δύο βελτιωτικές παραλλαγές

Μετά από μιάμιση περίπου δεκαετία επώας και συζητήσεων, έρχεται επιτέλους στην επικαιρότητα, με εκκωφαντικό θόρυβο μάλιστα, το ενδεχόμενο προσφυγής στο «γερμανικό μοντέλο» εκλογικού συστήματος. Για πολλούς είναι η πιο ρεαλιστική μέθοδος θεσμικής αντιμετώπισης των πιο κραυγαλέα νοσηρών πτυχών του πολιτικού μας συστήματος. Σημαντικοί πολιτικοί και από τα δύο κόμματα εξουσίας διεκδικούν, μάλιστα, την πατρότητα αυτής της εκσυγχρονιστικής πρότασης, χωρίς να είναι ωστόσο απολύτως βέβαιο -όταν στο παρελθόν μιλούσαν χωρίς αστερίσκους για υιοθέτηση του γερμανικού συστήματος- εάν είχαν συλλάβει όλες τις παραμέτρους της πρότασής τους. Άλλωστε, ακόμη και σήμερα, που γίνεται λόγος για «παραλλαγή», «προσαρμογή» ή «ελληνική εκδο-

χή» του γερμανικού μοντέλου, δεν αποσαφηνίζεται τι ακριβώς υπονοείται με αυτούς τους όρους. Ούτε έχουν κατατεθεί δημόσιοι προβληματισμοί για το ποιες θα είναι οι ενδεχόμενες συνέπειες καθεμιάς από τις εκδοχές της «προσαρμογής».

Η πρώτη σχετική παρατήρηση, βέβαια, συνίσταται στο ότι το γερμανικό μοντέλο είναι «μεικτό» σύστημα, εν μέρει αναλογικό και εν μέρει πλειοψηφικό, μόνο ως προς το τεχνικό του μέρος, που αφορά τον τρόπο ανάδειξης των βουλευτών. Ως προς το λειτουργικό του αποτέλεσμα, όμως, δηλαδή την ποσοστιαία διαμόρφωση της κοινοβουλευτικής σύνθεσης του κοινοβουλίου, είναι σχεδόν πλήρως αναλογικό. Χαρακτηρίζεται, δε, «προσωποποιημένη αναλογική», επειδή συνδυάζει το αναλογικό τελικό α-

ποτέλεσμα με την ύπαρξη μονοεδρικών εκλογικών περιφερειών. Εκεί αναδεικνύεται, με σχετική πλειοψηφία των εκλογέων, περίπου το 50% του συνόλου των βουλευτών, ενώ η εκλογή των υπολοίπων πραγματοποιείται με λίστα. (Αυτή, όμως, δε λειτουργεί αναλογικά για τους «βουλευτές της λίστας», οπότε πράγματι το «γερμανικό» θα ήταν αληθινό -ή «παράλληλο», όπως συνήθως ονομάζεται- μεικτό σύστημα. Αντίθετα η προσκύρωση των εδρών της λίστας γίνεται -με «διορθωτική ρήτρα», έτσι ώστε να επέρχεται αποκατάσταση της πλήρους αναλογικότητας σε εθνική κλίμακα: Όσο περισσότερους πλειοψηφικούς βουλευτές εκλέγει ένα κόμμα στις μονοεδρικές περιφέρειες τόσο λιγότεροι βουλευτές λίστας του προσκυρώνονται, ώστε να αποκατασταθεί πανεθνικά η περίπου πλήρης αναλογικότητα).

Παραλλαγή πρώτη: Το παράλληλο μεικτό σύστημα

Οι προαναφερόμενες παρατηρήσεις υποδηλώνουν πως όσοι μιλούν, ή μιλούσαν, για εισαγωγή του γερμανικού συστήματος στη χώρα μας -αν εννοούν κυριολεκτικά ό,τι λένε- στην πράξη τάσσονται υπέρ των συμμαχικών κυβερνήσεων. Αυτές, άλλωστε, αποτελούν τρέχουσα και ανεξάρτητη πρακτική στην πολιτική ώριμη μεταπολεμική Γερμανία (παλαιότερα στην Ομοσπονδιακή Γερμανία), τουλάχιστον από το 1966 και μετά. Η χώρα μας, αντίθετα, δεν δείχνει να έχει την αντίστοιχη σχετική παράδοση και κουλτούρα. Πέραν του ότι όλες οι ελληνικές δικτατορίες του 20ού αιώνα επιβλήθηκαν σε περιόδους που δεν υπήρχε μονοκομματική πλειοψηφία και κυβέρνηση, οι συμμαχικές κυβερνήσεις «παρ' ημίν» υπήρξαν πάντα εξαιρετικά βραχύβιες και ο τόπος ζούσε την εμπειρία αλλεπάλληλων εκλογικών αναμετρήσεων (ενώ συχνά ζήτησε εναγώνια τον «σωτήρα» από την αναποτελεσματικότητα αυτής της «συγκυβερνητικής δημοκρατίας»). Επιπλέον, εκτός από την κυβερνητική αστάθεια, όλα τα αναλογικά συστήματα, άρα και το «λειτουργικά αναλογικό»- γερμανικό, εμπεριέχουν τον κίνδυνο να δημιουργηθεί κυβερνητικό σχήμα που δεν έτυχε ποτέ, ως εκλογικά και προγραμματικά πρόταση, της έγκρισης του λαού, ενώ οι κυβερνήσεις μπορούν να αλλάξουν χωρίς νεότερη λαϊκή ετυμηγορία: η ευρωπαϊκή -αλλά και η γερμανική, ειδικότερα- πολιτική ιστορία βρήκε παραδείγματα όπου η ίδια σύνθεση του κοινοβουλίου έδωσε εκ περιτροπής κυβερνήσεις τελείως αντίθετου ιδεολογικού προσανατολισμού, πολύ δεξιές και στη συνέχεια πολύ αριστερές ή αντιστρόφως (ή οδήγησε στην πρωθυπουργία προσωπικότητες του πολιτικού πε-

Οι Γερμανοί επιλέγουν βουλευτές από δύο λίστες, μία των υποψηφίων σε κάθε μονοεδρική περιφέρεια και μία παγγερμανική. Έτσι, έχουν την πολυτέλεια «δichασμού» της ψήφου τους σε πολιτική και προσωπική.

ριθωρίου ως τον ελάχιστο κοινό αποδεκτό παρονομαστή). Οι κίνδυνοι, επομένως, της «προσωποποιημένης αναλογικής» δεν είναι μικρότεροι από αυτούς οποιασδήποτε άλλης αναλογικής.

Αντιθέτως, η πρόταση αποκτά εξαιρετικό ενδιαφέρον αν, λέγοντας «παραλλαγή του γερμανικού μοντέλου», δεν εννοούμε την αναλογική του λειτουργία σε εθνική βάση, αλλά μόνο να υιοθετηθεί το τεχνικό του μέρος για την ανάδειξη των βουλευτών (δηλαδή, συνύπαρξη λίστας και μονοεδρικών περιφερειών). Πράγματι, καταργώντας τον σταυρό προτίμησης και τις συνακόλουθες εξαρτήσεις, το «παραλλα-

μένο γερμανικό» μπορεί να αποτρέψει ή, τουλάχιστον, να περιορίσει τη διεμβόλιση του πολιτικού μας συστήματος από την οικονομική και επικοινωνιακή -συχνά διαπλεκόμενη- ολιγαρχία (η οποία διεμβόλιση είναι ιδιαίτερα εμφανής στις τερατώδεις μεγάλες εκλογικές περιφέρειες). Παράλληλα, δε, είναι δυνατόν να αποτρέψει τους εσωκομματικούς εμφυλίους, που μειώνουν τη συνοχή των πολιτικών δυνάμεων του τόπου και τις καθιστούν ακόμη πιο ευάλωτες στα γνωστά έκθεσμα και ιδιοτελή παρεμβατικά κέντρα της μιντιοκρατίας. (Αντιθέτως, προσπάθεια κατάργησης του σταυρού προτίμησης με διατήρηση των σημερινών εκλογικών περιφερειών, απλά θα οδη-

γούσε στη διάλυση των κομμάτων εξουσίας: Κάθε υποψήφιος, που δεν θα επιτύχανε τη θέση την οποία θα επιθυμούσε στη λίστα, θα ήταν πιθανόν να διαπραγματευθεί τη μεταγραφή του σε όμορο, πιθανόν μικρότερο, κόμμα).

Σημειώτεον πως, υπό προϋποθέσεις, το «παραλλαγμένο» γερμανικό μπορεί και την ποιοτική αναβάθμιση της ανθρωποσύνθεσης του κοινοβουλίου να πετύχει και τις ρουσφετολογικές πρακτικές να συρρικνώσει. Όλα αυτά, μάλιστα, χωρίς να εμποδίζει την αυτόνομη κοινοβουλευτική εκπροσώπηση των μικρών κομμάτων, αλλά και χωρίς να αποτρέπει την κυβερνητική σταθερότητα (που

διασφαλίζεται μέσω της συγκρότησης στο κοινοβούλιο μονοκομματικών πλειοψηφιών, άρα και μονοκομματικών κυβερνήσεων).

Πράγματι, αυτός ο παραδοσιακός διπλός στόχος των εκλογικών μας συστημάτων -μονοκομματικές κυβερνήσεις και «βιοποικιλότητα» του κοινοβουλίου- μπορεί να επιδιωχθεί, μέσω παραλλαγής του γερμανικού συστήματος, με δύο τρόπους: Πρώτον, με παράλληλη και ανεξάρτητη λειτουργία -δηλαδή, χωρίς διορθωτική ρήτρα- των δύο εκλογικών μηχανισμών (του αναλογικού και του πλειοψηφικού). Δεύτερον, με ενιαίο προκαθορισμό σε εθνική βάση της ενίσχυσης του πρώτου κόμματος.

Η παράλληλη και ανεξάρτητη λειτουργία των δύο εκλογικών μηχανισμών εμπεριέχει δύο αδυναμίες, δύο σοβαρούς πολιτικούς κινδύνους: Πρώτον, το ενδεχόμενο τερατώδους υπερεκπροσώπησης του πρώτου κόμματος. Εάν αυτό, για παράδειγμα, με 45% πανελλαδικά συμβεί να πρωτεύσει σε 195 από τις 200 μονοεδρικές περιφέρειες, θα εκλέξει συνολικά 240 βουλευτές στους 300! (Τους 195 «πλειοψηφικούς» στις μονοεδρικές και τους 45, στους 100 «αναλογικούς», που θα δικαιούται με βάση το εθνικό ποσοστό του). Δεύτερον, υπάρχει και το ενδεχόμενο της «αναστροφής πλειοψηφίας»: αν, π.χ., το πρώτο κόμμα πάρει 40% και το δεύτερο 38%, αλλά το εθνικά μικρότερο κόμμα, λόγω καλύτερης, δηλαδή γεωγραφικά πιο ισόρροπης, κατανομής των ψήφων του, πρωτεύει σε 117 μονοεδρικές και το άλλο, το μεγαλύτερο, μόνο σε 83 από αυτές, τότε το κόμμα του 40% θα εκλέξει 123 βουλευτές (83 πλειοψηφικούς + 40 αναλογικούς), αυτό, δε, με το 38%, 155 (117 + 38)!

Παραλλαγή δεύτερη: Η προκαθορισμένη υπερεκπροσώπηση του πρώτου κόμματος

Πιο ενδιαφέρουσα φαντάζει, επομένως, η δεύτερη εκδοχή «εξελληνισμού» του γερμανικού συστήματος, σύμφωνα με την οποία το εθνικό ποσοστό και μόνο αυτό προσδιορίζει τον συνολικό αριθμό των κομματικών εδρών. Αυτό σημαίνει να καθοριστεί από τον εκλογικό νομοθέτη για το πρώτο κόμμα σταθερή υπερεκπροσώπηση, π.χ. 10 εκατοστιαίων μονάδων. Άρα 41% των ψήφων να προσφέρουν 51% των εδρών (δηλαδή 153 στις 300 του ελληνικού Κοινοβουλίου) κ.ο.κ. Αν, λοιπόν, επί συνόλου καταρχήν 300 εκλογίμων βουλευτών, υπάρχουν 200 μονοεδρικές περιφέρειες και το εθνικά πρώτο κόμμα -κατά την υπόθεσή μας- κόμμα του 41%- πλειοψηφήσει στις 140 από αυτές, θα εκλέξει επίσης και 13 βουλευτές λίστας. Αν πλειοψηφήσει στις 130, θα πάρει τους 23 πρώτους στη λίστα, ώστε να συναθροίσει πάντα τις 153 έδρες που δικαιούται με βάση το συγκεκριμένο εθνικό ποσοστό. Βέβαια, αν κερδίσει πάνω από 153 μονοεδρικές, τότε θα τις κρατήσει όλες και θα αυξηθεί αντίστοιχα ο αριθμός των εδρών του κοινοβουλίου, όπως γίνεται σε αντίστοιχες περιπτώσεις και στη Γερμανία (πλεονάζουσες έδρες).

Θα μπορούσε, ωστόσο, κάποιος να αντιτείνει ότι εδώ εκλείπει το κίνητρο των κομμάτων να επιλέξουν για τις μονοεδρικές τους υποψήφιους με τη ευρύτερη αποδοχή στην τοπική κοινωνία, δηλαδή τους λιγότερο σκληροπυρηνικούς κομματικά. (Αφού, έτσι κι αλλιώς, ανεξαρτήτως του πόσες μονοεδρικές θα κερδίσει το κόμμα, κατά κανόνα τουλάχιστον, δηλαδή αν δεν προκύψουν πλεονάζουσες έδρες, σε εθνικά βάση θα έχει τον ίδιο αριθμό

«Γερμανικό» σύστημα με πριμ 10 μονάδων

Υποθετικό ποσοστό 1ου κόμματος	Πλειοψηφία 1ου κόμματος από τις 200 μονοεδρικές σε:	Από τις 100 έδρες λίστας	Σύνολο
38%	110	34	144
42%	105	51	156
42%	148	8	156
42%	156	0	156
42%	158	0	158

βουλευτών, γιατί να μην προσφερθεί από τους τοπικούς κομματικούς μηχανισμούς η υποψηφιότητα σε τοπικά «κομματόσκυλα»;) Αυτό το ενδεχόμενο, ωστόσο, αμβλύνεται εάν υιοθετηθεί η παραλλαγή που ίσχυε στη Γερμανία έως το 1953: Οι ψηφοφόροι να μην έχουν δύο ψήφους, μία για τη μονοεδρική περιφέρεια (που προσδιορίζει ποιος θα είναι ο «μονοεδρικός βουλευτής») και μία για την εθνική κατανομή (που προσδιορίζει τον επιμερισμό των κομματικών εδρών σε εθνική βάση). Αλλά να έχουν μία μόνο ψήφο που προσμετράται δύο φορές. Άρα, αν, για παράδειγμα, στη μονοεδρική του Παλαιού Φαλήρου 8.000 πολίτες ψηφίσουν τον επίσημο υποψήφιο του ΠΑΣΟΚ κ. Αλέκο Παπαδόπουλο, όλοι οι ψήφοι αυτοί να προμετρώνται και ως μέρος της εθνικής δύναμης του ΠΑΣΟΚ, παράλληλα, δε, να προσδιορίζουν και ποιος θα εκλεγεί και στη συγκεκριμένη μονοεδρική.

Έτσι, οι κομματικές ηγεσίες, τοπικές και εθνικές, έχουν κάθε κίνητρο για να επιλέξουν

και σε τοπικό επίπεδο τις προσωπικότητες εκείνες που, λόγω του προσωπικού τους κύρους, μπορούν να διεμβολίσουν ψηφοφόρους και πέραν της στενής κομματικής βάσης. Βέβαια, με μία τέτοια ρύθμιση δεν θα υπάρχει δυνατότητα «διχοτόμησης της ψήφου», δηλαδή, π.χ., ο νεοδημοκράτης ψηφοφόρος να μπορεί να ψηφίζει, λόγω προσωπικής εκτίμησης ή σχέσης, τοπικό υποψήφιο άλλου κόμματος χωρίς να μειώνει συνολικά την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση του δικού του πολιτικού χώρου. Πέραν, όμως, του ότι η αφαίρεση αυτής της δυνατότητας περιορίζει και τις «πελατειακές ψήφους», πρέπει να αποδεχθούμε ότι δεν υπάρχει εκλογικό σύστημα, όπως και φαρμακευτική μέθοδος, άλλωστε, χωρίς αδυναμίες.

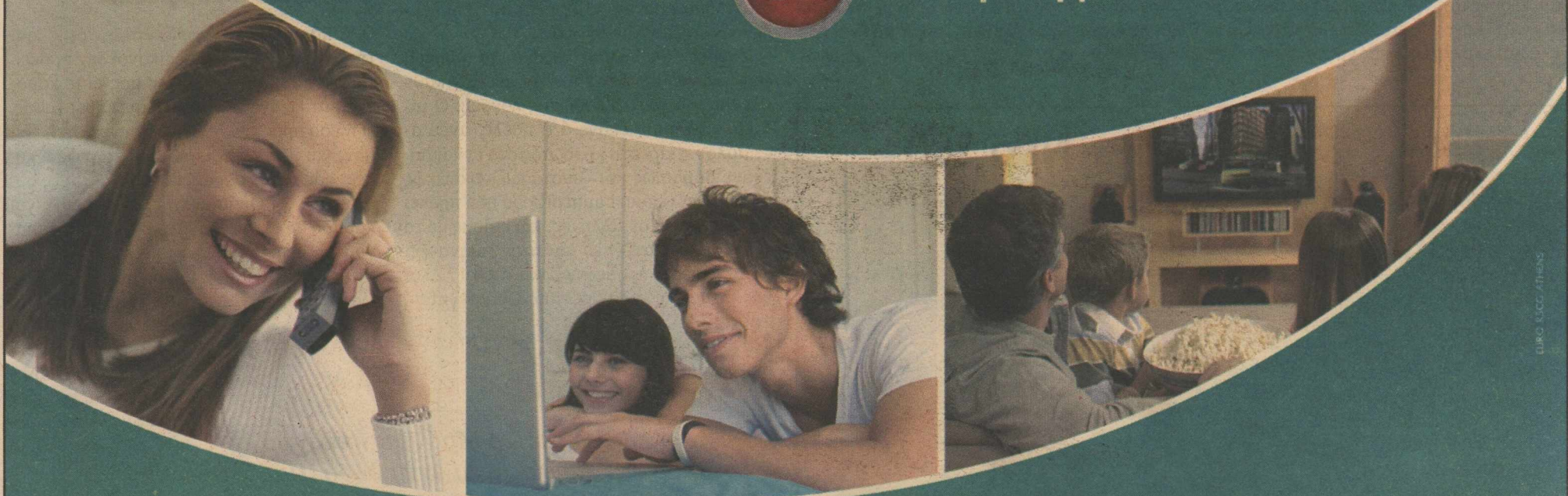
Παραμένει, βέβαια, ένα τελευταίο αρνητικό όλων των παραλλαγών του γερμανικού συστήματος, ότι δηλαδή μπορούν να αφήσουν εκτός κοινοβουλίου σημαντικές κομματικές προσωπικότητες που δεν θα πρωτεύσουν

στις μονοεδρικές τους περιφέρειες. Αυτό το ενδεχόμενο μπορεί, άλλωστε, να τροφοδοτήσει εσωκομματικές συγκρούσεις για το ποιοι θα είναι υποψήφιοι λίστας και ποιοι σε μονοεδρικές. Όμως, και η συγκεκριμένη παρενέργεια αποτρέπεται εάν επιτραπεί στα κόμματα να κατεβάσουν τα ίδια πρόσωπα και σε μονοεδρικές και με λίστα (διπλή υποψηφιότητα), οπότε, αν ο υποψήφιος εκλεγεί στη μονοεδρική, καθίσταται εκλόγιμος ο επόμενος κατά σειρά στη λίστα. Αυτή η ρύθμιση, μάλιστα, θα άμβλυνη τις αντιστάσεις των σημερινών βουλευτών στην υιοθέτηση ενός τέτοιου εξυγιαντικού συστήματος. Ενώ, παράλληλα, θα καθιστούσε και στις μονοεδρικές περιφέρειες την πολιτική αντιπαράθεση περισσότερο προγραμματική και ιδεολογική και λιγότερο ρουσφετολογική (σε μικροκλίμακα) ή πελατειακή.

Συμπέρασμα

Θαυματοργές θεσμικές λύσεις δεν υπάρχουν. Υιοθέτηση, ωστόσο, παραλλαγής του γερμανικού συστήματος με σταθερή υπερεκπροσώπηση του πανεθνικά πρώτου κόμματος, τέτοια που ρεαλιστικά να καθιστά δυνατές τις μονοκομματικές κυβερνήσεις, είναι δυνατόν να εκριζώσει πολλές από τις σημερινές παθολογικές και νοσογόνες εστίες του πολιτικού μας συστήματος και να του δώσει μια σημαντική εκσυγχρονιστική και εξυγιαντική ώθηση: χειραφέτηση από τα διαπλεκόμενα, ποιοτική εξύψωση του πολιτικού προσωπικού, αμεσότερη σχέση του με την κοινωνία, κυβερνητική σταθερότητα και ικανοποιητική εκπροσώπηση όλων των πολιτικών ρευμάτων. Αυτά, βέβαια, υπό την προϋπόθεση πως θα προσεχθεί η θεσμική διαχείριση των λεπτομερειών, γιατί αυτές είναι που κάνουν τη διαφορά.

Τα ζητάτε όλα; Η **on** τα πραγματοποιεί!

Τηλεφωνία

Internet

Τηλεόραση

Όλα σε ένα!

• Πραγματικά δωρεάν απεριόριστη τηλεφωνία για Ελλάδα και Εξωτερικό! (Αυστραλία, Αγγλία, Αμερική, Καναδάς, Γερμανία, Ιταλία, Κύπρος, Γαλλία, Ελβετία, Ισπανία, Αυστρία, Βέλγιο, Ολλανδία, Ρωσία, Σουηδία)

• Γρήγορο Internet με πραγματικές ταχύτητες έως 16Mbps! ADSL2+ wireless modem/router. Απεριόριστος χρόνος σύνδεσης για να κατεβάζετε τα πάντα στη στιγμή!

• Υπερσύγχρονες υπηρεσίες τηλεόρασης με ψηφιακή ποιότητα εικόνας & ήχου! Ελληνικά και διεθνή κανάλια, πάνω από 1.200 νέες και κλασικές ταινίες που έχουν παραχθεί και διανεμηθεί στην Αμερική από τα μεγαλύτερα studio (Paramount, Universal, Metro Goldwyn Mayer, Dreamworks κ.α.), μεγάλες Ευρωπαϊκές και ανεξάρτητες παραγωγές, καθώς και δυνατότητα επιλογής προγράμματος των 3 τελευταίων ημερών.

Χωρίς Πάγιο ΟΤΕ

€35
το μήνα...

13 801

Χρέωση αστικής μονάδας
www.ontelecoms.com

Η προσφορά συνεχίζεται έως 30/11/07

Telecoms

Πραγματικά μεγάλη!

Δωρεάν απεριόριστες αστικές, υπεραστικές και κλήσεις προς 15 διεθνείς προορισμούς. Κλήσεις προς κινητό 0,17€/λεπτό • Ελάχιστη διάρκεια συμβολαίου 12 μήνες, Τέλος ενεργοποίησης (εφάπαξ) 65€ για υπάρχουσα τηλεφωνική γραμμή • Από 1,99€ ανά ταινία • Συμπεριλαμβάνεται ο εξοπλισμός • Οι αναγραφόμενες τιμές περιλαμβάνουν Φ.Π.Α.